

TYGRZYK PASKOWANY

– „pajęczny tygrys”

*Dorosła samica tygrzyka
paskowanego o jasnym,
mało jaskrawym
i kontrastowym ubarwieniu.
Fot. Maciej Turzański
– wszystkie*

Angielska nazwa tygrzyka paskowanego (*the wasp spider*) oznacza pająka podobnego do osy. Istotnie, odwłok samicy kolorystycznie przypomina odwłok tego owada. Inne polskie potoczne określenie to „tygrysi” pająk, nawiązujące do umaszczenia futra tygrysa. Ze względu na swoje walory wizualne tzn. nietypowe, charakterystyczne i niemal egzotyczne ubarwienie, pająk ten nazywany jest również „klejnotem” łąki czy też polskiej przyrody.

Do napisania tego artykułu zmotywował mnie stosunkowo liczny pojaw tego pięknego pająka na mojej przydomowej działce warzywno-owocowej. Późnym latem roku 2020 znalazłem na niej 16 samic i 1 kokon, a rok później aż 24 samice. W obu latach obserwowałem również odpowiednio 5 i 6 pustych sieci łownych tego gatunku. Agrocenoza ta zlokalizowana była w centrum województwa podkarpackiego, na Pogórzu Dynowskim, a dokładniej na północno-wschodnich obrzeżach miasta Brzozów (UTM: EA70). Jest to obszar, na którym dotychczas pająk ten nie był notowany.

Tygrzyk paskowany *Argiope bruennichi* to gatunek sieciowego pająka z rodziny krzyżakowatych (Araneae: Araneidae). Jest on elementem palearktycznym w naszej rodzimej araneofaunie, a ostatnia silna ekspansja terytorialna – w Polsce zakończona ponad 10 lat temu, przesunęła granicę zasięgu występowania tego taksonu na północ. Progresję wielkoobszarową tygrzyka paskowanego znacznie ułatwiły m.in. plastyczność jego cech biologicznych oraz postępujące zmiany klimatyczne. W jej wyniku pająk ten zasiedlił cały obszar naszego kraju i niemal całą Europę, stając się bardziej pospolitym i częściej spotykanym, poza obszarami leśnymi i strefami gór powyżej ok. 1000 m n.p.m. Z tego względu, w roku 2011 został on wykreślony z listy gatunków chronionych w Polsce.

U tygrzyka paskowanego występuje wyraźny dymorfizm płciowy. Samice posiadają jasnoszare, owłosiony głowotułów i bardzo charakterystyczny biało-żółty owalny odwłok, przez który przebiegają czarne, poprzeczne prążki różnej grubości. Wzdłuż brązowo-czarnej brzusznej strony odwłoka biegną dwa żółte, równoległe pasy. Ich nogi są czarno-żółto pręgowane. Samice tego pająka cechują się znaczną zmiennością intensywności ubarwienia tzn. od jasnożół-

tego odwłoku po niemal pomarańczowy. Natomiast samce mają niepozorne brązowe ubarwienie, a ich odwłok jest smukły i wydłużony, z dwoma podłużnymi ciemnymi pasami.

Literatura podaje, że długość ciała (głowotułów + odwłok) dorosłych samic tygrzyka

*Dorośla, jaskrawo i kontrastowo
ubarwiona samica tygrzyka
paskowanego z upolowaną ofiarą*

paskowanego wynosi od 9,9 do nawet ok. 25 mm, średnio 19 mm. Nieco inne wartości uzyskałem na opisywanym stanowisku, mierząc podczas dwóch lat łącznie 31 samic (od 11 do 21 mm, ze średnią ważoną 17,1 mm). Jednak otrzymane przeze mnie wymiary, mieszczą się w wyżej wymienionym przedziale. Dłu-

gość ciała samicy tego pająka cechuje spory rozrzut, w zależności od jej stanu fizjologicznego, np. świeżo po wylince (*exuvium*) jest szczuplejsza i mniejsza, a z odwłokiem wypełnionym jajami znacznie większa, po złożeniu kokonu znów maleje itd., ponadto przed spożyciem dużej ofiary jest nieznacz-

Brzuszna strona ciała samicy tygrzyka paskowanego i struktura pajęczyny z dobrze widocznym zygzakowatym szwem wzmacniającym (stabilimentum)

nie chudsza niż po jej konsumpcji. Potwierdzają to uzyskane przeze mnie dane, które charakteryzowały się szerokim zakresem wartości, bo aż 10 mm. Samce zaś są znacznie mniejsze i drobniejsze od samic, według piśmiennictwa długość ich ciała mieści się w węższym przedziale od ok. 5,5 do 8,3 mm. Dlatego też, znalezienie samca tygrzyka paskowanego w jego biotopie jest znacznie trudniejsze. Do pomiarów morfometrycznych, tj. długości ciała pajaków, bardzo przydatna jest krótka (10-20 cm) i przezroczysta linijka, którą wypróbował autor.

Tygrzyk paskowany buduje bardzo charakterystyczną sieć łowną. Jest ona duża (30-40 cm), kolistą lub owalną, usytuowaną generalnie w płaszczyźnie pionowej. Posiada specyficzny dla tego gatunku pajaka, esowaty szew wzmacniający jej konstrukcję, tzw. *stabilimentum*, przebiegający przez nią centralnie. Jest to swoisty „znak rozpoznawczy” tygrzyka paskowanego, dlatego rozpoznanie jego pajęczyny w momencie nieobecności/ukrycia właściciela nie stanowi problemu. Na wspomnianej działce odnotowałem łącznie ok. 55 sieci łownych, które były umieszczone na wysokości od kilkunastu do 80 cm nad ziemią. Kilukrotnie obserwowałem jak samice plotły całe, nowe pajęczyny w czasie ok. 1 godziny.

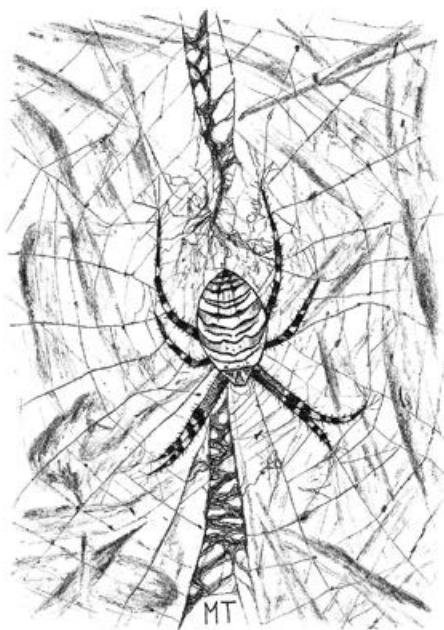
Miesiąc po kopulacji, pod koniec lata, samice tygrzyka paskowanego tworzą kokony, w których znajduje się ok. 400 jaj. Kokony mają kształt „dzbanuszkowaty” i słomkowożółty kolor z ciemnymi paskami

biegnącymi wzdłuż ich długości. Znalezione przeze mnie na wymienionym stanowisku kokon tego pająka miał wymiary – długość 22 × szerokość 18 mm, co jest zgodne z bibliografią. Był on umieszczony na wysokości ok. 17 cm nad ziemią, wśród gęstej roślinności. Do jego pomiarów wykorzystałem małą suwmiarkę (15 cm).

Uzyskane przeze mnie dane całkowitego zagęszczenia tygrzyka paskowanego na prezentowanej agrocenozie (pow. ok. 350 m²), wynoszące w kolejnych latach odpowiednio 0,05 i 0,07 samicy/1 m², były niskie. Literatura donosi, że czasami pająk ten występuje nieznacznie, a innego roku w tej samej lokalizacji można znaleźć 2-3 sieci/1 m².

Jednak na wielu, nawet stabilnych klimaksowo środowiskach, znaczne wahania liczebności mniej mobilnych bezkręgowców (stawonogów) w kolejnych latach to rzecz normalna. W przypadku tygrzyka paskowanego, na jego ostateczną liczebność mogą mieć wpływ np. zimowe warunki atmosferyczne (temperatura i pokrywa śnieżna) skutkujące sukcesem przetrzymywania kokonu czy wczesnowiosenne warunki meteorologiczne (termiczne, wietrzne i wilgotnościowe) panujące w momencie wylęgu i aerodispersji młodych. Co więcej, duży wpływ ma także drapieżnictwo, kanibalizm, pasożytnictwo czy dostępność pokarmu. Zatem, obecność i liczebność tygrzyka paskowanego (i innych bezkręgowców) na większości biocenoz, to „loteria losowa” wielu różnych czynników, z których każdy z osobna i wszystkie one razem, mogą powodować duże fluktuacje liczebności.

Tygrzyk paskowany jest eurytopowym gatunkiem pająka, występującym niemal w każdym otwartym biotopie, niezależnie od jego wilgotności, tzn. od podmokłych turzycowisk i torfowisk po murawy kserotermiczne. Jednak będąc taksonem heliofilnym,

wyбира miejsca bardziej/silnie nasłonecznione. Na przytoczonej działce pająka tego stwierdziłem w 4 roślinnych zbiorowiskach, tj. maliny właściwej *Rubus idaeus*, ogórków gruntowych *Cucumis sativus*, żółtej cukinii *Cucurbita pepo* i ziemniaków *Solanum tuberosum*.

Na końcu warto wspomnieć, że tygrzyk paskowany często współwystępuje w swoim środowisku z innymi spokrewnionymi z nim pajakami sieciowymi, tzn. krzyżakiem ogrodowym *Araneus diadematus* i krzyżakiem łąkowym *Araneus quadratus*, co obserwowałem na mojej przydomowej działce.

Ta notatka jest pierwszym udokumentowanym naukowo stwierdzeniem tygrzyka paskowanego na Pogórzu Dynowskim.

Maciej Turzański

ul. Wincentego Witosa 10/5, 36-200 Brzozów
e-mail: maciej.turzanski@interia.pl

CHCESZ WIEDZIEĆ WIĘCEJ?

BARABASZ B., GÓRZ A. 1998. *Argiope bruennichi* (Scopoli, 1772) – rzadki i słabo zbądany gatunek pająka w Polsce. *Fragm. Faun.* 41, 20: 255-267.

KUMSCHICK S., FRONZEK S., ENTLING M.H., NENTWIG W. 2011. Rapid spread of the wasp spider *Argiope bruennichi* across Europe: a consequence of climate change? *Climatic Change* 109: 319-329. DOI: 10.1007/s10584-011-0139-0.

NENTWIG W., BLICK T., BOSMANS R., GLOOR D., HÄNGGI A., KROPF C. 2022. Spiders of Europe. Version 01.2022. <https://doi.org/10.24436/1>. Dostęp 05.01.2022. [<https://www.araneae.nmbe.ch>].

PRÓSZYŃSKI J., STARĘGA W. 1971. Pająki – *Aranei*. Katalog Fauny Polski, 33. PWN, Warszawa.

WAWER W. 2005. Tygrzyk paskowany (*Argiope bruennichi*) w Polsce. *Zeszyty Studentckiego Ruchu Naukowego Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach* 10: 47-52.

WÓJCIK Ł., SCHULZ M., STANISZEWSKI A., IWĄŃSKI B., SIKORSKI Ł., SKOWRONEK P., ŁOŚ A. 2018. Wpływ plastycznej strategii życia tygrzyka paskowanego na stabilizację jego populacji w Polsce. *Nauki Przyrodnicze* 1, 19: 11-21. [www.naukowcy.org.pl].

ŻABKA M.M. 2013. *Pajęczy świat*. Wyd. Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa.

Kokon tygrzyka paskowanego

